

УДК 821.163.41.09 Обрадовић Доситеј

ENCYCLOPEDIA DOSITHEANA, ур. Никола Грдинић,
Редакциони одбор: Нада Савковић, Сања Париповић
Крчмар и Жаклина Дувњак Радић, Културни центар
Војводине „Милош Црњански”, Нови Сад,
2021, 499 стр.

Encyclopedia Dositheana посвећена личности и делу Доситеја Обрадовића садржи – поред *Предговора* уредника Николе Грдинића – *Ојшћи оквир* везан за просвећеност (појам, европско и српско просветитељство) и пет засебних целина, укупно седамдесетдевет одредница. Прва и централна целина односи се на *Дела* Доситеја Обрадовића и у њој је исцрпно и систематично представљено свих четрнаест пишчевих дела (попут *Буквице*, *Совјетја здравој разума*, *Еџике*, *Превода*, *Прејиске* и др); потом су у поглављу насловљеном *Места* обухваћена путовања (путни правци, тумачења, естетизација путне линије и сл) и многобројна места која је посетио Доситеј Обрадовић (Хопово, Задар, Хиос, Београд, Лондон и др). Преко двадесет знаменитих личности са којима се Доситеј Обрадовић сусретао и са којима је сарађивао, обухваћени су трећим поглављем под насловом *Људи*, а међу њима се истичу З. Орфелин, С. Стратимировић, Вук Караџић, Г. Магарашевић и други. Претпоследње поглавље садржи *Појмове* од егзистенцијалног значаја, попут поетике, стиха, стила, меценатства и сл. Пето и последње поглавље, *Догађајак*, садржи текст Ненада Љубинковића *Пућ којим нисмо ѿошли*.

Уредник *Encyclopedia Dositheana* Никола Грдинић истиче, како се о писцима које је време потврдило као класике – попут Дантеа, Шекспира или Џојса – у развијеним културама израђују персоналне енциклопедије, док је у нашим условима прву такву енциклопедију добио Доситеј Обрадовић као најистакнутија личност просветитељства (од кога почиње модерно доба европске историје и око кога се у постмодерном добу воде полемике да ли је окончано). Аутор предговора напомиње да ово дело треба да користи не само стручњацима, него и свима онима који читају књиге и имају духовну потребу за сазнавањем и интелектуалним доживљајем. Одреднице у енциклопедији су сложене по тематским целинама, прво место припада *Просвећеностци*, а српско просветитељство је контекстуализовано и сагледано у оквиру европског просветитељства. Основни принцип низања у одредницама – које поне-

кад имају форму малих студија – је хронолошки: *Дела* према времену настанка и објављивања, *Месџа* према линији кретања, *Људи* према времену сусретања, а *Појмови* су сложени азбучно. Никола Грдинић истиче да је ово дело у извесном степену и енциклопедија српског просветитељства.

Аутори енциклопедијских одредница – поред Н. Грдинића, С. Париповић Крчмар, Н. Савковић, Ж. Дувњак Радић, Р. Ераковића и знатног броја других сарадника – су омогућили да се енциклопедија користи на више начина (постоје и скривене одреднице у одредницама) и тек се из предметног регистра може сагледати сва изукрштаност и повезаност одредница. Практичан рад на енциклопедији започет је 1998. године огледном свеском *Лексикон Доситејева Обрадовића*, а потом су 2007. и 2008. године објављене прве две свеске енциклопедије, да би читаву деценију касније биле објављене још три, при чему је планирано да се одреднице настале последње две године непосредно уклопе у енциклопедију.

Говорећи о друштвеном значењу какво има објављивање енциклопедије о просветитељском писцу данас, Никола Грдинић истиче да је просветитељство у основи појам модерног доба; он се позива на истакнутог мислиоца Јиргена Хабермаса, према коме просветитељство треба остварити јединство ума, тако што ће уметност посредовати између раздвојених области којима владају експерти удаљени од живота. Расправе о просвећености и њено редефинисање актуелна је тема, каже Н. Грдинић, што показује и интересовање за њу у домаћој теоријској мисли (о чему сведоче часописи *Филозофска исцртавања* и *Трећи програм*). *Encyclopedia Dositheana* је продужетак бављења темом модерности у историјској просвећености; значајан допринос, напомиње аутор, дала је Доситејева задужбина у Београду организовањем значајних међународних скупова. Оно што је из просветитељства преживело данашње време јесте бављење садашњошћу у циљу бољитка, а актуелност нашег времена јесте избор културног модела примереног времену и одређивање сопственог става према актуелним питањима која је покренула постмодерна, истиче Н. Грдинић; он напомиње да у том смислу са предговором кореспондира додатак овој књизи, односно *Пути којим нисмо ишли – Беседа о Доситеју* аутора Ненада Љубинковића, где се луцидно разматра улога Доситеја Обрадовића и Вука Стефановића Караџића у обликовању како нове српске духовности, тако и нове српске књижевности. Културна и књижевна схватања ове две личности стоје у опозицији, истиче Љубинковић, а у жеку Српске револуције, српски народ се нашао на раскрижју пред кључном дилемом – следити Доситеја, или поћи за Вуком. Међутим, Европа није била спремна да прихвати ни

Србе ни Балкан, закључује аутор, у другачијем облику од онога који је прагматично понудио Вук Карацић.

Гордана С. Покрајац*
Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет
Одсек за компаративну књижевност
Др Зорана Ђинђића 1
21000 Нови Сад

*gordana.pokrajac@ff.uns.ac.rs